

Εισαγωγή στην Εφαρμοσμένη Κοινωνική Ψυχολογία

Χαρακτηριστικά και μέθοδοι
των «πρακτικών θεωριών»
της Κοινωνικής Ψυχολογίας

ΨΧ78: Εφαρμοσμένη Κοινωνική Ψυχολογία
Χειμερινό εξάμηνο 2024-2025
Βασίλης Παυλόπουλος
Τμήμα Ψυχολογίας ΕΚΠΑ

Είπαν...

- *«Όχι, χίλιες φορές όχι! Δεν υπάρχει επιστήμη που να μπορεί να ονομαστεί εφαρμοσμένη. Υπάρχουν οι επιστήμες και οι εφαρμογές τους, άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους, όπως ο καρπός και το δέντρο που τον θρέφει.»*

Louis Pasteur (1871)

- *«Δεν υπάρχει τίποτα πιο πρακτικό από μία καλή θεωρία»*

Kurt Lewin (1936)

Στάδια της επιστημονικής διαδικασίας

- Παρατήρηση (καθημερινή εμπειρία ή ερευνητικά δεδομένα).
- Ανάπτυξη θεωρίας (γενικές προτάσεις για την οργάνωση των φαινομένων και την εξήγηση των φαινομένων).
- Διατύπωση ειδικών υποθέσεων-στόχων.
- Έλεγχος υποθέσεων (διεξαγωγή έρευνας ή σχεδιασμός και εφαρμογή παρέμβασης).
- Αξιολόγηση-αποτίμηση και τροποποίηση.

Εφαρμοσμένη Κοινωνική Ψυχολογία

- Η εφαρμογή των μεθόδων, θεωριών, αρχών και ερευνητικών πορισμάτων της ΚΨ για την κατανόηση και αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων (Oskamp, 1984).
- ☞ Η ψυχολογία του δικαστηρίου (Munsterberg, 1908)
<http://psychclassics.yorku.ca/Munster/Witness/>
- ☞ Τα πειράματα στο εργοστάσιο Hawthorne (1930)
<https://www.cs.unc.edu/~stotts/723/nohawth.html>
- ☞ Ο Kurt Lewin και η «έρευνα δράσης» (Lewin, 1948)
<http://www.infed.org/thinkers/et-lewin.htm>

Κοινωνικά προβλήματα: κριτήρια

- Αγγίζουν μεγάλους αριθμούς του πληθυσμού (με συγκεκριμένο κοινωνικοδημογραφικό προφίλ).
- Τα αίτιά τους ανάγονται σε κοινωνικούς παράγοντες (ανισότητες, κρίσεις, κοινωνικές πεπιοθήσεις).
- Έχουν δυναμική εξέλιξη, δεν είναι στατικά.
- Παραβιάζουν κοινές αξίες κατά γενική ομολογία.
- Η αντιμετώπισή τους απαιτεί κοινωνική (όχι απλώς ψυχολογική) διαχείριση.

Κοινωνικά προβλήματα: ιδιαιτερότητες

- Δεν αναγνωρίζονται πάντα ως προβλήματα από τις ίδιες τις θιγόμενες ομάδες (βλ. σχολική φοίτηση σε παραδοσιακές κοινότητες, διαχείριση πόρων στις μεγαλουπόλεις, κ.ά.)
- Δεν συγκεντρώνουν απαραίτητα τη συναίνεση όλων των εμπλεκόμενων φορέων: ορισμένοι μπορεί να θίγονται από μια κατάσταση, ενώ συγχρόνως άλλοι να ωφελούνται (π.χ. παιδική παχυσαρκία).
- Η διαχείρισή τους δεν είναι απλώς τεχνικό ζήτημα, αλλά βασίζεται σε ιδεολογικά και αξιακά συστήματα.

Κοινωνικά προβλήματα: στάδια

Spector & Kitsuse (2001)

- **Μετατροπή** ενός ιδιωτικού ζητήματος σε κοινωνικό μέσα από τη συντονισμένη δράση ατόμων ή ομάδων που το αναδεικνύουν στον δημόσιο διάλογο.
- **Νομιμοποίηση** του κοινωνικού προβλήματος στους αρμόδιους φορείς.
- **Σύγκρουση** των θιγόμενων και των υποστηρικτών τους με τους αρμόδιους φορείς, τους οποίους εγκαλούν ως ανεπαρκείς.
- **Ανάπτυξη εναλλακτικών** τρόπων διαχείρισης που αποσκοπούν σε κοινωνική αλλαγή.

Χαρακτηριστικά της ΕΚΨ

- Η αφετηρία της είναι προσανατολισμένη σε κάποιο κοινωνικό πρόβλημα (σχετικά με τον ορισμό, βλ. <http://socialpolicy.gr/2012/04/κοινωνικά-προβλήματα.html>).
- Δεν υποκρίνεται ότι είναι ιδεολογικά ουδέτερη, αλλά στοχεύει στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής.
- Είναι πολυσυλλεκτική και ευέλικτη όσον αφορά τα μέσα και τις θεωρίες που χρησιμοποιεί.
- Διεξάγεται στο πεδίο και όχι στις τεχνητές συνθήκες του ψυχολογικού εργαστηρίου.

Μέθοδοι της ΕΚΨ

- Δημοσκοπική έρευνα και έρευνα στάσεων.
- Συμμετοχική παρατήρηση σε σύνθετες κοινωνικές περιστάσεις.
- Πειραματικά και ημι-πειραματικά σχέδια.
- Αξιολόγηση προγραμμάτων παρέμβασης.
- Η ΕΚΨ ως παράγοντας αλλαγής «εκ των ένδον» (π.χ. οργανισμοί) ή ως παράγοντας επιρροής (π.χ. κοινωνικός ακτιβισμός).

Ρόλοι του ΕΚΨ

- Έρευνα.
- Σχεδιασμός και υλοποίηση παρεμβάσεων.
- Αξιολόγηση ερευνητικών ή παρεμβατικών πορισμάτων.
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών.
- Έρευνα δράσης.
- Στήριξη ομάδων και δράσεων για κοινωνική αλλαγή.

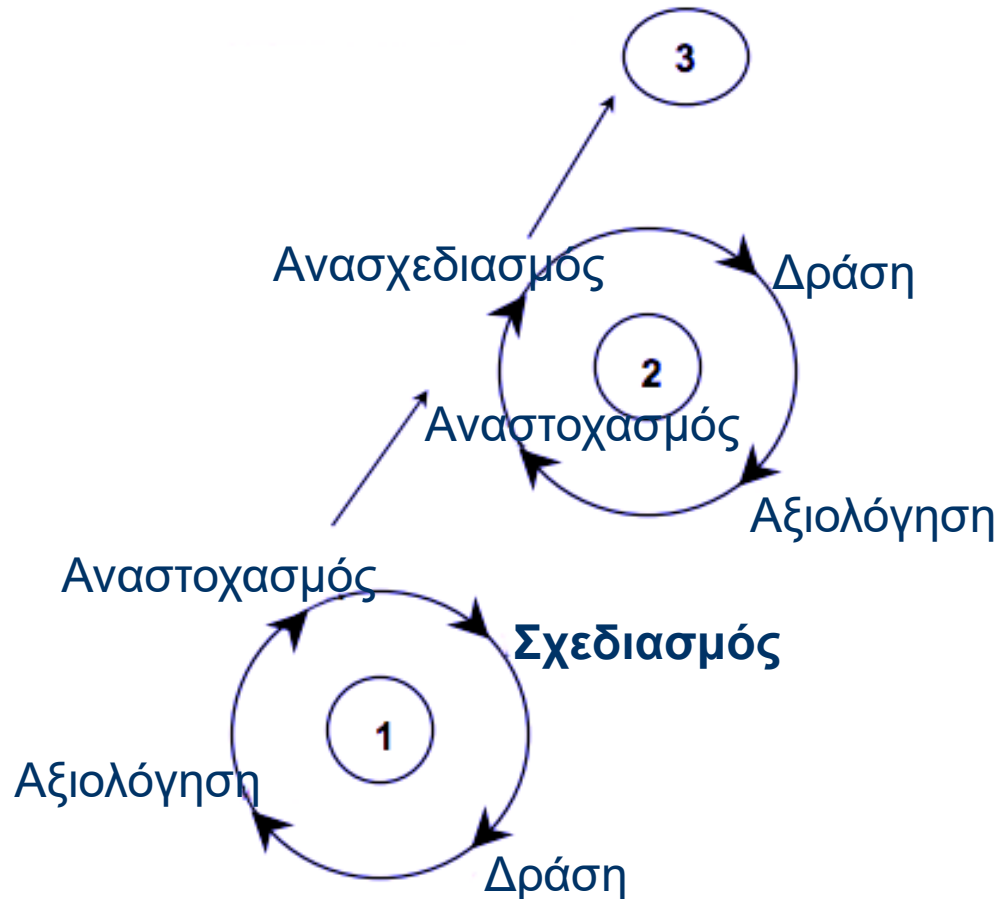
Η έρευνα δράσης

Lewin (1944)

- Κυκλικά ανατροφοδοτούμενη διαδικασία:
θεωρία→σχεδιασμός→δράση→αξιολόγηση→εφαρμογή
- Καταργεί τη διάκριση μεταξύ βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας. Εισάγει την έννοια της *πρακτικής θεωρίας*.
- Προϋποθέσεις:
 - ✓ οι εμπλεκόμενοι αντιλαμβάνονται το υπό μελέτη ζήτημα ως κοινωνικό πρόβλημα,
 - ✓ οι εμπλεκόμενοι συμμετέχουν εκούσια και έχουν επίγνωση των μεθόδων παρέμβασης,
 - ✓ οι μέθοδοι είναι κατανοητές, αναπαράξιμες και δημόσια επικυρώσιμες.

Σπειροειδής εφαρμογή της έρευνας δράσης

Zuber-Skerritt (2015)

Προτάσεις μελέτης

- Indeed Editorial Team. (2024). *9 jobs in Social Psychology (with job titles and salaries)*. Indeed. Retrieved from <https://www.indeed.com/career-advice/finding-a-job/jobs-in-social-psychology>
- Kumar, R. (2024). *Application of Social Psychology*. Formal Psychology. Retrieved from <https://formalpsychology.com/application-of-social-psychology/>
- Spector, M., & Kitsuse, J. I. (2001). *Constructing social problems*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315080512>
- Zuber-Skerritt, O. (2015). Participatory action learning and action research (PALAR) for community engagement: A theoretical framework. *Educational Research for Social Change*, 4(1), 5-25. http://ersc.nmmu.ac.za/articles/Vol_4_No_1_Zuber-Skerritt_pp_5-25_April_2015.pdf